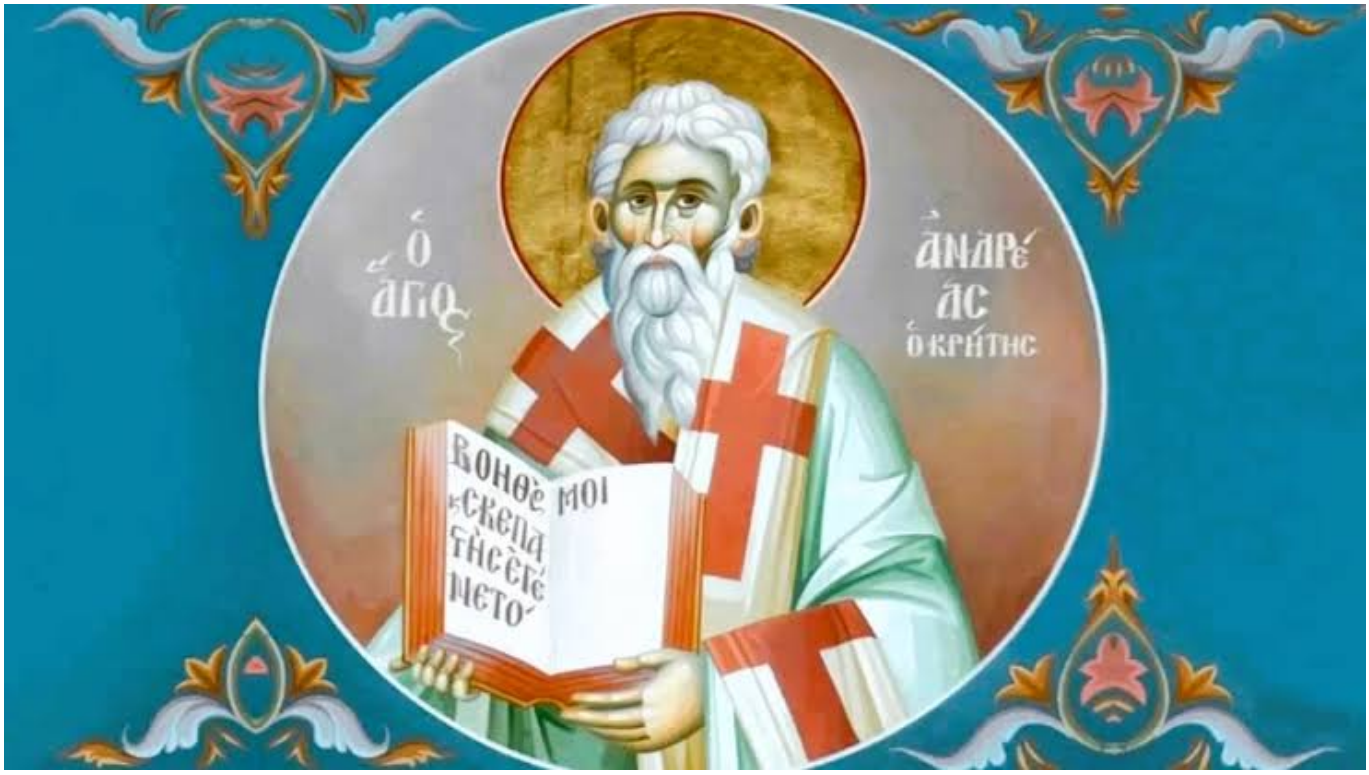
04/07/2026

4 Ιουλίου: Εορτάζει ο Άγιος Ανδρέας, Αρχιεπίσκοπος Κρήτης

/ Βίοι Αγίων

Η Εκκλησία τιμά σήμερα, 4 Ιουλίου, τη μνήμη των Αγίων Ανδρέου, Αρχιεπισκόπου Κρήτης, του ποιητού, και Μιχαήλ Χωνιάτου, Αρχιεπισκόπου Αθηνών (†1220). Επίσης, εορτάζουμε την εύρεση του Λειψάνου της Αγίας Ανυσίας, το οποίο φυλάσσεται στον ναό του Αγίου Δημητρίου στη βασίλισσα του Θερμαϊκού, τη Θεσσαλονίκη.

- Του ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ, Θεολόγου – Καθηγητού

Άγιος Ανδρέας Κρήτης: Ο ποιητής του Μεγάλου Κανόνος

Την Πέμπτη της Ε΄ εβδομάδος των Νηστειών ψάλλεται στην Εκκλησία μας ο

Μέγας Κανόνας, το έξοχο ποίημα του αγίου Ανδρέα Κρήτης, ενός από τους μεγαλύτερους ποιητές και ρήτορες της Εκκλησίας μας.

Ο άγιος Ανδρέας γεννήθηκε στη Δαμασκό της Συρίας το έτος 660 από ευσεβείς Έλληνες γονείς, τον Γεώργιο και την Γρηγορία. Λόγω ότι μέχρι την ηλικία των οκτώ ετών ήταν άλαλος, τον αφιέρωσαν στην υπηρεσία της Εκκλησίας, ως πράξη ευγνωμοσύνης στο Θεό. Μαζί με την ευσέβεια του έδωσαν και σοβαρή μόρφωση. Σε ηλικία δεκαπέντε ετών πήγε με τους γονείς του στην Ιερουσαλήμ, όπου ο Πατριάρχης Θεόδωρος τον έθεσε υπό την προστασία του. Το 678 εκάρη μοναχός, στη συνέχεια χειροτονήθηκε διάκονος και προήχθη σε αξιωματούχος της πατριαρχικής αυλής (νοτάριος). Από νωρίς έδειξε ασυνήθιστη δράση, κυρίως στον τομέα της φιλανθρωπίας. Επέδειξε, παρ’ όλο το νεαρό της ηλικίας του ασυνήθιστη πνευματική ωριμότητα, ώστε κατέκτησε την αγάπη και το θαυμασμό των αγιοταφητών πατέρων. Μάλιστα εκτιμήθηκαν οι ικανότητές του ώστε αναφέρεται πως έλαβε μέρος στην ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδο ως αντιπρόσωπος του Θεοδώρου Ιεροσολύμων στην Κωνσταντινούπολη. Κάποιοι αμφισβητούν τη συμμετοχή του αυτή, αλλά επιβεβαιώνεται η αποστολή του το 685 στην Κωνσταντινούπολη, προκείμενου να επιδώσει τη γραπτή ομολογία πίστεως στις αποφάσεις της ΣΤ΄ Οικουμενικής Συνόδου του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων. Θα παραμείνει στη Βασιλεύουσα, διότι η Ιερουσαλήμ είχε κατακτηθεί από τους Άραβες. Εκεί προήχθη περί το 695 σε διάκονος της Μεγάλης Εκκλησίας και του ανατέθηκε το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας και η διεύθυνση ορφανοτροφείου «Άγιος Παύλος» και ενός πτωχοκομείου. Με το ζήλο του και τα φυσικά του προσόντα αναδείχτηκε σημαίνων κληρικός της Μεγάλης Εκκλησίας. Εκεί έδειξε τις σπάνιες ρητορικές και ποιητικές του ικανότητες.

Περί το 700 με 710 εξελέγη μητροπολίτης Γόρτυνος Κρήτης, όπου προήδρευε δωδεκαμελούς ιεραρχίας. Η δράση του υπήρξε θαυμαστή. Κήρυττε ανελλιπώς, έκτισε ναούς, οργάνωσε φιλανθρωπικά ιδρύματα, άσκησε μέριμνα σε περιόδους επιδημιών, λιμών και ληστρικών επιδρομών από τους Σαρακηνούς. Το 712 εξαναγκάστηκε από τον Φιλιππικό Βαρδάνη να συμμετάσχει σε ψευδοσύνοδο, η οποία αποκατέστησε την αίρεση του Μονοθελητισμού και είχε καταδικάσει την ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδο. Αλλά αμέσως μετά το θάνατο του Φιλιππικού ανακάλεσε την υπογραφή του. Φυσικά δεν υπάρχει ίχνος στα συγγράμματά του αιρετικής απόκλισης.

Το 740 ταξίδεψε και πάλι για εκκλησιαστικές υποθέσεις. Γυρίζοντας όμως στάθμευσε στη Λέσβο, στο λιμάνι της Ερεσσού, αποβίωσε και το σώμα του θάφτηκε στο ναό της Αγίας Αναστασίας. Έλαβε την προσωνυμία Ιεροσολυμίτης, διότι είχε λάβει την μοναχική του κουρά στην Αγία Γη. Ανακηρύχτηκε άγιος της

Εκκλησίας μας και η μνήμη του εορτάζεται στις 4 Ιουλίου.

Ο άγιος Ανδρέας συγκαταλέγεται στις μεγάλες ποιητικές μορφές της Εκκλησίας μας. Ταυτόχρονα υπήρξε απαράμιλλος ρήτορας, ανώτερος και αυτού του Ιωάννου του Χρυσοστόμου. Μας άφησε ένα σημαντικό συγγραφικό έργο, το οποίο διακρίνεται σε ρητορικούς λόγους και εκκλησιαστικούς ύμνους. Μας έχουν διασωθεί σαράντα εννέα πανηγυρικοί και εγκωμιαστικοί λόγοι του, σε διάφορες εορτές του ενιαυτού. Δεν τονίζονται ιδιαίτερα τα δόγματα στα έργα του, διότι στην εποχή του είχαν λυθεί. Όμως αξιοθαύμαστο είναι το ποιητικό – υμνογραφικό έργο του. Υπήρξε ταυτόχρονα ποιητής και υμνωδός. Δεν λίγοι οι εν χρήσει ύμνοι της Εκκλησίας μας, οι οποίοι έχουν γραφεί και μελοποιηθεί από τον άγιο Ανδρέα και διακρίνονται σε ιδιόμελα και κανόνες. Έγραψε περισσότερους από εκατό κανόνες, από τους οποίους μας έχουν διασωθεί πενήντα οκτώ, σε διάφορες εορτές και εξακόσιοι ενενήντα ειρμοί. Θεωρείται ο πρώτος εισηγητής του υμνολογικού είδους των κανόνων, το οποίο παραμέρισε τα κοντάκια και παγίωσε μια νέα εποχή για την εκκλησιαστική υμνογραφία, ως τα σήμερα.

Ο άγιος Ανδρέας συνδέεται με τον περίφημο Μεγάλο Κανόνα, ο οποίος, όπως προαναφέραμε, ψάλλεται στην Εκκλησία μας κατά τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Είναι ο πλέον μακρόσυρτος κανόνας, αποτελούμενος από 261 τροπάρια και γι’ αυτό ονομάζεται Μεγάλος. Αποτελείται από 9 ωδές, περιέχοντας και τη 2η ωδή, η οποία παραλείπεται από τους άλλους κανόνες, λόγω του ελεγκτικού της περιεχομένου. Το περιεχόμενό του έχει χαρακτήρα συναίσθησης της αμαρτωλότητας και έκφραση της μετάνοιας. Αναφέρεται στα κυριότερα γεγονότα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, αρχίζοντας από τη δημιουργία και την πτώση των πρωτοπλάστων και καταλήγει στην εν Χριστώ σωτηρία. Η καλλιέπειά του είναι θαυμαστή. Ο ιερός ποιητής συνδύασε την ρητορική του δεινότητα και την ποιητική του ικανότητα, ώστε συνέθεσε ένα από τα σπουδαιότερα ποιήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Χρησιμοποιεί συχνή ομοιοκαταληξία, γεγονός σπάνιο στην εκκλησιαστική υμνογραφία, καθώς και άφθονες παρομοιώσεις. Τα κοσμητικά επίθετα είναι όντως εντυπωσιακά και συνθέτουν μια υπέροχη λογοτεχνική πανδαισία. Η δε γλώσσα του ύμνου είναι η λόγια της εποχής, όμως αρκετά κατανοητή από τους πιστούς.

Σπουδαίοι μελετητές της εκκλησιαστικής μας ποιήσεως αποφάνθηκαν πως ο Μέγας Κανόνας είναι μια μεγάλη θρηνητική ελεγεία, η οποία θρηνεί τον πεσόντα στην αμαρτία άνθρωπο. Διεισδύει ο ιερός ποιητής στα κατάβαθα της ανθρώπινης ψυχής και ως άριστος γνώστης της, ζητά να αναζωπυρώσει τους κρυμμένους σπινθήρες της μετάνοιας. Να ξυπνήσει τον αμαρτωλό από τη θανατερή νωθρότητα και την αφασία της αμαρτίας, και να τον φέρει «εις εαυτόν», όπως τον άσωτο υιό της γνωστής παραβολής (Λουκ. 15,13-32). Να του δώσει το σωτήριο

έναυσμα για μετάνοια και συντριβή, η οποία θα τον οδηγεί στην εν Χριστώ απολύτρωση.